

Oahpahusdirektoráhtta

Vuoddodokumeanta

Árvvoštallan oahpaheami várás 2014–2017 nákcabidjama joatkka

Vuoddodokumeanta lea ođasmahtton 2014'giđa dan oktavuodas go jotkojuvvui nákcabidjan Árvvoštallan oahppama várás ja go álggahuvvui 5. joavku.

1. Láidehus

Dát dokumeanta válldaha guđet oktasaš prinsihpat ja láidestusat gustojit *Árvvoštallan oahpaheami várás* nákcabidjama oasseváldiide, ja dat čielggada iešguđet aktevrraid rollaid ja ovddasvástádusaid. Dokumeantta ulbmilin lea váikkuhit oktasaš áddejupmái ja leat doarjjan skuvlaeiggádiidda ja skuvllaide go galget plánet, čadahit ja joatkit iežaset árvvoštallangeavadii guoski bargguid. Lea stuorra friddjavuohta hábmet ja duddjot nákcabidjama sisdoalu báikkálaččat daid oktasaš láidestusaid vuodul mat lea válldahallon dán dokumeanttas.

Bovdehusreivvet Fylkkamánniide nákcabidjama juohke joavkkus leat dán vuodđodokumeantta vuodđun.

Nákcabidjama duogáš

Riikkaidgaskasaš dutkamat čájehit ahte árvvoštallan oahpaheami várás lea okta dain beaktileamos vugiin nannet ohppiid oahppanjoksosiid ja oahppanvejolašvuodaid. Árvvoštallama oahpaheami várás sáhttit áddet jurddašan- ja bargovuohkin, mas ohppiid oahppan lea ulbmilin geažos áigge. Árvvoštallamis oahpaheami várás ii leat nappo sáhka erenoamáš tehnikkain, ii prosedyrain, ii skoviin ii ge čálalaččat duodašteamis, muhto baicce skuvlla oahpahan- ja árvvoštallanvieruin.

Dutkamat leat deattuhan dárbbu viidáseappot ovddidit vuodđooahpahusa árvvoštallangeavada. TALIS-iskkadeapmi 2008:s¹ ja norgga čuovvolanraporta 2009:s² čájehit ovdamearkka dihtii ahte olu norgga oahpaheadjit eará oasseváldiriikkaid oahpaheddjiid ektui bidjet unnit mihttomeriid eai ge čuovvol ohppiid oahppama systemáhtalaččat.

OECD-raporta árvvoštallama birra³ buktá ávžžuhusaid Norgga oktagaslaš árvvoštallama joatkkabargui. Sii ávžžuhit Norgga earret eará joatkit barggu oččodit árvvoštallama oahpaheami várás eanet ovttaidahtton oassin beaivválaš oahpahasas. Dás berret mii erenoamážit geahččagoahhtit fágalaš relevánta máhcahemiid ja váldit ohppiid mielde.

2013' ohppiidiskkadeami bohtosat dorjot OECD' ávžžuhusaid. Bohtosat čájehit earret eará ahte menddo unnán oahppit ožžot máhcahemiid mat veahkehit sin viidáseappot oahppamis, ja ahte menddo unnán oahppit válđojit mielde árvvoštallanbargui mas earret eará besset árvvoštallat iežaset barggu.

Sd. Dieđáhusas 20 (2012–2013) čállá Máhttodepartemeanta iežaset háliidit «... joatkit *nationála nákcabidjama nannet oahpaheddjiid ja bagadeddjiid árvvoštallangealbbu ja nannet gaska- ja loahppaárvoštallama.*»⁴ Bargoreivves 33/13 bivdá departemeanta direktoráhta álggahit joatkkanákcabidjama. Direktoráhtta lea danne ráhkadan doaibmabidjopáhka mas *Árvvoštallan oahpaheami várás* jotkojuvvo ja lea okta mánngga doaibmabijus, ja masa dát vuodđodokumeanta gusto.

¹ Teaching and Learning International Survey (TALIS) (2008): OECD' riikkaidgaskasaš dutkamiid bohtosat oahpahasas ja oahpaheamis.

² Vibe, N., Aamodt, P.O., Carlsten, T.C. (2009): Å være ungdomsskolelærer i Norge. OECD' riikkaidgaskasaš dutkamiid bohtosat oahpahasas ja oahpaheamis.

³ Deborah Nusche, Lorna Earl, William Maxwell and Claire Shewbridge (2011): OECDs reviews on Evaluation and Assessment in Education – Norway.

⁴ Dieđ. Sd. (2012–2013), kap. 4.2.2

Oahpahusa ulbmil

Skuvlla ulbmilparagráfa (oahpahušláhka § 1-1) mearrida *árvvoštallama oahpaheami várás* barggu.

Ulbmilparagráfas čuožžu ahte skuvla galgá vuostáiváldit oahppi luohttevašvuodain, árvvusatnimiin ja gáibádusaiguin ja addit sidjiide hástalusaid mat ovddidit olmmošvieruid ja oahppanmovtta. Oahppit galget beassat ovdánahttit gelbbolašvuoda, gálggaid ja guottuid vai sáhttet hálddašit iežaset eallimiid ja vai sáhttet aktiivvalaččat searvat servodahkii. Sii galget beassat čájehit duddjonmovtta, searvanmovtta ja suokkardanmovtta. Dasa lassin galget oahppat jurddašit kritihkalaččat, váldit mielovddasvástádusa ja sis galgá leat riekti váikkuhit.

Ulbmilparagráfas lea mearkašupmi dasa mo mii láchčit oahpahusa, ja maiddá dasa makkár árvvoštallangeavat ohppiide galgá leat. Árvvoštallanbargu ferte nannet ohppiid oahppanmovtta ja movtta ja fuolahit ahte dat buktá duddjonmovtta, movtta ja suokkardanmovtta. Dákkár geavat sáhtta dušše leat oahppanbirrasiiin gos lea luohttevašvuodha, lotnolas árvvuatnin ja čielga vuordámušat, ja birrasis gos lea oadjebas geahččaladdat ja meaddit.

Árvvoštallamis oahpaheami várás lea dehálaš bealli ohppiid váikkuheapmi. Iežasárvvoštallama ja árvvoštallanbargui seaguheami bokte hárvjaniit ovdánahttit didolašvuoda iežaset oahppanproseassaid hárrái, juoga mii lea dehálaš vai sáhtta ovdánahttit iešmuđdejuvvon oahppama.

Ohppiid oahppan lea vuolggasadjin

Árvvoštallamis oahpaheami várás lea vuoruheami vuolggasadjin doaba *gaskaárvvoštallan* nugo lea definerejuvvon oahpahušlága lánkaásahusas.⁵

Gaskaárvvoštallan galgá geavahuvvot oahppanreaidun, heivehuvvon oahpahusa vuodđun ja galgá veahkehit oahppi buoridit iežas fágagelbbolašvuoda. Deattuhan dihtii ahte gaskaárvvoštallamis lea oahpaheapmi mihttomearrin, de geavahuvvo *árvvoštallan oahpaheami várás*-doaba dán nákcabidjamis.

Árvvoštallan oahpaheami várás lea dan birra ahte dieđut ohppiid gelbbolašvuodas ja ovdáneamis čájehit geainnu oahpaheami plánemii ja čađaheapmái. Dát gáibida ahte oahpaheaddjit systemáhtalaččat vižžet, analyserejit ja geavahit árvvoštallandieđuid ohppiid birra dainna ulbmiliin ahte oidnet

- gos leat oahppamis
- gosa leat jođus
- mo buoremusat olahit iežaset mihttomeriid

Dieđuid bajábeale čuoggáin ferte muitalit ohppiide ja gustojeaddji oahppit fertejit geavahit daid vai oahpásmuvvet iežaset oahppamii ja ožžot vejolašvuoda buoridit iežaset. Váldit ohppiid mielde lea áibbas dehálaš árvvoštallanbarggus oahpaheami várás.

Mihttomearri

Váldomihttomearrin lea ahte skuvlaeaggádat ja skuvllat viidáseappot ovdánahttet árvvoštallanvieruid ja árvvoštallanvuogi mas oahppan lea mihttomearrin. Dat galgá

⁵ § 3-11 oahpahušlága lánkaásahus máinnaša gaskaárvvoštallama.

dáhpáhuvvat stuorát gelbbolašvuođa ja stuorát áddejumi bokte geavahit árvvoštallama oahppanreaidun.

Nákcabidjan galgá nannet skuvlaeaiggádiid kapasitehta jođihit gealboovdánahttima báikkálaččat go ásaht bargostruktuvrraid ja -vugiid oasseváldiáigodaga áigge. Ulbmilin lea ahte dát vuohki jođihit ovdánahttinbargguid joatkašuvvá gielddain ja skuvllain maŋŋá go nationála nákcabidjama oasseváldiáigodat nohká.

Ulbmiljoavkkut

Ulbmiljoavku leat almmolaš skuvlaeaiggádat geain leat dihto skuvllat. Priváhta skuvllat bovdejuvvojit maiddá oassálastit. Vuoruheapmi fátmasta oahpaheddjiid, ohppiid, skuvlahálddahasaid ja skuvlaeaiggádiid. Bargu lea ovttasbargu skuvlaeaiggádiid, Fylkkamánni, Oahpahusdirektoráhta ja fágabirrasiid resursapersovnaiguin.

2. Mihttodallan ja ruđat

Nákcabidjama joatkašuvvan dáhpáhuvvá áigodagas 2014–2017, ja dan galgá čadahit njeljiin joavkkuin. 5. joavku álgá 2014' giđa/geasi, ja 6. joavku álgá 2014/2015' jahkemolsumis. 7. joavku ja vejolaš 8. joavku čuovvu(ba) 6. joavkku vuogádaga. Juohke joavkku oasseváldiáigodat lea viiddiduvvon ovddežis ja lea dál guovtti jagi badjel. Dábálaččat galgá juohke gieldda oassálastit unnimusat golmmain skuvllain. Jus lea vejolaš ja ulbmillaš, de galget sihke mánáid- ja nuoraidskuvllat lea mielde. Priváhta skuvllat leat iešheanaláš juridihkalaš ovttagat ja oassálastet iežaset skuvllain.

Oahpahusdirektoráhtta juolluda ruđa skuvlaeaiggádii Fylkkamánni bokte. Skuvlaeaiggát hálddaša ruđa dihto eavttuid vuodul. Ruhtageavaheami eavttut čužžot juohke joavkku oasseváldiid bovdehusreivves. Lea eaktun ahte oassálasti skuvlaeaiggádat servet iežasruhtademiin. Direktoráhtta addá dárkilat láidestusaid ruhtageavaheami raporteremis fápmudusreivves Fylkkamánniide.

3. Sisdoalu oktasaš láidestusat

Joatkanákcabidjamis ii leat dušše gaskaárvvoštallamis sáhka

Barggu vuolggasadjin galget leat gaskaárvvoštallama njeallje prinsihpa mat leat oahpahušlága lánkaásahasas:

Oahppit ja fidnooahppit ohppet buoremusat go

- áddejit maid galget oahppat, ja mii sis vurdojuvvo
- ožžot máhcahemiid mat mitalit barggu dahje olahusa kvalitehtas
- ožžot rávvagiid das mo sáhttet buoridit iežaset
- leat mielde iežaset oahppanbarggus go earret eará árvvoštallat iežaset barggu ja ovdáneami

Stuorradiggedieđáhus 20 (2012–2013) deattuha ahte joatkanákcabidjan galgá nannet ja čielggadit gaska- ja loahppaárvvoštallama oktavuoda, dása gullá maid geavahit geahččalemiid ja bohtosiid viidásat oahppama vuodđun. Dát mearkkaša ahte nákcabidjan lea gealbodoaibmabidju masa gullá eanet go dušše gaskaárvvoštallan.

Báikkálaš oahppoplánabarggut galget lánčit dili ohppiid oahppamii ja ovdáneapmái, ja bures jođihuvvon ovdánahttinbargu addá maiddá gealbonannema bargiid gaskkas.

Báikkálaš oahppoplánabarggut ja buorre oahppanbiras leat eaktun dasa ahte ovdánahttit buori árvvoštallangeavada, ja goappašiid fáttáin lea danne guovddáš sadji čoagganemiin.

Praktiseret árvvoštallama oahpaheami várás luohkkálanjas

Nákcabidjan galgá čadnot geavadii. Dat mearkkaša ahte nákcabidjama oasseváldit galget ovttaiduhittit gaskaárvoštallama prinsihpaid iežaset geavadii. Oasseváldit berrejit jođáneamos lági mielde geahččaladdat dan njealji prinsihpa ohppiiguin. Lea mearrideaddji ahte oasseváldiin leat arenat árvvoštallat ja smiehttat mo iežas geavat buoremusat sáhttá veahkehit ohppiid viidáseappot oahppanproseassas.

Dutkamat deattuhit oahpaheaddji-oahppi-árvoštallama ovttasdoaimbama mearkkašumi oahpahusa ovttaidahttinoassin nannet ohppiid fágalaš olahusaid.⁶ Dát ii dárbbáš mearkkašit ahte oahppit dađistaga vásihit árvvoštallandiliid mat sin mielas sáhttet leat lossadat ja goddalit movtta. Lea baicce sáhka jurddašan- ja bargovuogis vai oahpaheaddji geažos áigge lea áicil das mii váikkuha ohppiid oahppamii. Oahpaheaddji hábme ja mudde iežas oahpahusa nu ahte buot oahppit dovdet máhtestuvvama ja movtta.

Ohppiid oahppandárbbuin leat váikkuhusat oahpahussii

Oahpaheaddji oažžu dieđuid ohppiid oahppamis árvvoštallamiid dahje dárkumiid bokte ja dialoga bokte ohppiiguin. Lea oahppama árvvoštallama vuoddojurdda ahte dát dieđut geavahuvvojit muddet oahpahusa nu, ahte oahppit galget oahppat buorebut (*to adjust teaching to meet student needs*).⁷ Dát guoská sihke oahpaheaddjái ja oahppái. Oahpaheaddjit fertejit atnit árvvoštallama oahpahusa oassin ja plánet mo ohppiid váldit mielde árvvoštallanbargui. Sidjiide ferte leat čielggas mo sii galget sáhttit čuovvut ovttaskas oahppi oahppama ja ovdáneami. Mihttomearrin bargat njeljiin prinsihpain lea earret eará čalmmustahttit oahpahusa sisdoalu sidjiide geat galget oahppat. Ohppiid oahppan ja ovdáneapmi galget váikkuhit oahpahussii. Ohppiid oahppandárbbut dat nappo bidjet eavttuid oahpahusa plánemii, čadaheapmái ja árvvoštallamii.

4. Bargovuogi ja struktuvrra oktasaš láidestusat

Norgga ja eará riikkaid vásáhusat čájehit ahte árvvoštallangeavadiid ja árvvoštallanvieruid rievdadeapmi ja viidáseappot ovdáneapmi leat kompleaksa proseassat mat gáibidit ulbmillaš ja oahppovuđot fokusa guhká..⁸ Moanat dutkamat čájehit ahte molssodallat bargat iežas skuvllas ja bargat fierpmádagas, mas oahpaheaddjit besset smiehttat ja juogadit iežas geavatvásáhusaid, lea ulbmillaš bargovuohki ovdánahttit oahpaheddiid gealbbu ja geavada. *Árvvoštallan oahpaheami várás* nákcabidjan organiserejuvvo danne *oahpahalli fierpmádahkan*, mas fierpmádatbargu galgá váikkuhit viidáseappot ovdánahttit ovttaskas skuvllaid árvvoštallangeavada.

Ovdánahttinbargu skuvllain

⁶ Black, P.J. & D. William (1998): Assessment and classroom learning. *Assessment in Education* 5 (1)7-77 ja Hattie, J. & Timperley (2007): The power of feedback. *Dás: Review of Educational Research* 77, 1. 88-118.

⁷ OECD, Policy Brief (2005): *Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms*.

⁸ Gč. omd. OECD 2013 *Governing Education Systems*, Oahpahasdirektoráhta 2009: Reivve Máhtodepartementii. Oahpahasdirektoráhta ávžžuhusat doaimbajuiide mat gusket árvvoštallamii, Hutchinson, C., Hayward, L. (2005): *The journey so far: Assessment for learning in Scotland*.

Lea mearrideaddji ahte skuvlaeaiggádat ja skuvlahálddahasat smihttet ja mearridit mo sii háliidit organiseret gealbonannema árvvoštallamis. Ovdamearkkat gažaldagaide mat leat dehálaččat skuvlaeaiggádii ja hálddahussii árvvoštallat, lea mo buot bargiid galgá váldit mielde, mo galget astat lonohallat vásáhusaid ja ovttasbargat (omd. oktasaš áiggi geavaheapmi), ja geavatrievdadusaid sáhttit fievrridit viidáseappot guhkit áigái.

Okta vásáhus *Kunnskapsløftet – fra ord til handling:as* lea ahte go iežas sajjádaga árvvoštallá ja analysere, de lea eanet jáhkehahtti ahte doaibmabijut ollašuohttojit. Danne lea dehálaš ahte skuvllat ja skuvlaeaiggádat ožžot buriid dieđuid ja máhtu iežaset árvvoštallangeavada birra ovdalgo álggahit barggu. Ovdamearkka dihtii sáhttet báikkálaš Ohppiidskadeami bohtosat ja iešguđet smiehttan- ja kártenreaidduid geavaheapmi govvidit skuvllaid árvvoštallangeavada.

Dasa lassin ahte analyseret skuvllaid iežas geavada ja sajjádaga, de lea dehálaš

- ovdánahttit oktasaš áddejumi ja eaiggátvuoda mihttomeriide ja vuordámušaide
- diktit ovdánahttinbarggu váldit vuolggasaji beaivválaš árvvoštallan- ja oahpahusgeavadiin
- sihkkarastit ahte oahpaheddjiin leat arenat ovdánahttit iežaset árvvoštallangealbbu mas juogadit ja smihttet iežaset vásáhusain, teoriiain ja ovdamearkkain iežaset geavadiin, ja mas árvvoštallet mo sin vásáhusat, geat leat mielde “*oahpahalli fierpmádagain*” eará skuvllaiguin, sáhttet váikkuhit ovttaskas skuvlla ovdánahttinbargui

Oahpahalli fierpmádagat

Fierpmádagat bargovuohkin lea dan birra ahte ásahtit struktuvrraid ja bargovugiid báikkálaččat mat leat mielde rievdadeamen geavada. Deattuhan dihtii ahte ulbmil lea oahpaheapmi ja bistaš geavatrievdadeapmi, de geavahit mii “oahpahalli fierpmádagat”-doahpaga. Deháleamos lea mo barget fierpmádagain, ii ge iešalddis fierpmádatstruktuvrrat. Fierpmádagat galget leat fágalaš ovdáneami, vásáhuslonohallama ja smiehttanuša arenat. Barggu vuolggasadjin galget leat konkrehta geavatovdamearkkat man teoriija ja dutkamat dorjot.

Báikkálaš ja regionála fierpmádagaid sáhttet organiseret iešguđet lánkai, muhto gáibiduvvo lánčit deaivvadansajiide skuvllaid rastá. Lea maiddáid ovdamunnin ahte olbmot geat barget iešguđet dásiin, ovttasbarget dahje oassálastet oktasaš fierpmádagas. Mánjga skuvlaeaiggádis 2010–2014’ vuoruhánáigodagas leat leamaš buorit vásáhusat sierra fierpmádagaiguin skuvlahálddahasas várás. Sáhtta leat ulbmillaš geavahit dálá struktuvrraid gielddalaš/fylkkalaš ja vejolaš regionála fierpmádagain.

Ovdeš vásáhusat oahpahalli fierpmádagaiguin čájehit ahte lea dehálaš

- čielggadit vuordámušaid, rollajuogadeami ja ovttasbarggu ráddjehusaid
- ovdánahttit oktasaš áddejumi das mii árvvoštallan oahpaheami várás lea, ja mii fierpmádaga barggu ulbmilin lea
- čatnat fierpmádagaid barggu čielgasit ovdánahttinprosessii ovttaskas skuvllas, ja dás lea sihke skuvlaeaiggádis ja skuvlahálddahasas ovddasvástádus
- ahte lea dárkilit smihttojuvvon ja plánejuvvon struktuvra čoaŋganemiide/fierpmádatčoahkkimiidda maid sisdoallu lea ovdagihtii definerejuvvon ja main lea geatnegahtti ja lotnolas searvan. Dát mearkkaša

ahte buot oasseváldit leat ráhkkanan ja buktet geavatvásáhusaid
čoagganemiide/fierpmádatčoahkkimiidda

- doallat jeavddalaš čoagganemiid main gáibiduvvo bargu/geahččaladdan luohkkálanjas čoagganemiid/fierpmádatčoahkkimiid gaskkas
- deattuhit vásáhuslonohallama ja smiehttat iežas geavada birra
- ovdánahttit vieruid fierpmádagas oahppat earáin ja smiehttat earáid ja iežas geavada birra
- ovdánahttit vieruid gažadit dálá geavada, čilgehusaid ja čoavddusevttohusaid, ja main fágalaš sierraovivuohta ja digaštallan adno konstruktiivvalaš fápmun ovttasbarggus
- atnit árvvus ja beroštit earáid profešunalitehtas ja fágalaš oaiviliin, ja ovdánahttit konstruktiivvalaš máhčanvieruid
- doallat fágalaš sáhkavuoruid ja oamastit girjjálašvuoda mii hástala iežas geavada ja váikkuha gealbonannemii
- viežžat olgguldas gelbbolašvuoda dárbbu mielde

5. Rollat ja ovddasvástádusat

Oahpahuslága § 2-1 lálkkaásahusas doaimbavuđot árvvoštallama birra čuožžu ahte “skuvla (...) galgá jeavddalaččat árvvoštallat man muddui oahpahusa organiseren, lálkčin ja čađaheapmi lea mielde olaheamen mihttomeriid mat leat mearriduvvon Máhttoloktema oahppaplánabuktosis. Skuvlaeaiggádis lea ovddasvástádus fuolahit ahte árvvoštallan čađahuvvo eavttuid vuđuđul.”

Oahpahusdirektoráhtas, Fylkkamánnis, skuvlaeaiggádis ja oahpaheddjiin leat iešguđet rollat ja ovddasvástádusat nákcabidjanáigodaga áigge. Buot joavkkuide gustojit dát:

- *Oahpahusdirektoráhtta* bidjá láidestusaid nákcabidjama sisdollui ja organiseremii, juolluda ruđa ja ovdánahtta ja geavaha dutkamiid, dokumentašuvnnaid ja vásáhusaid nákcabidjamis viidáseappot máhttolávdadan- ja policyhábménbarggus. Direktoráhtas lea maiddá ovddasvástádus oktasaš fágalaš pláni skuvlaeaiggádiid resursaolbmuide.
- *Fylkkamánnit* válljejit oassálastiid nákcabidjamii, juolluda ruđaid, ja dain lea čuoovolanovddasvástádus skuvlaeaiggádiid ektui.
- *Skuvlaeaiggádiin* lea válđoovddasvástádus plánet, čađahit ja čuoovolit nákcabidjama báikkálaččat. Dát mearkaša ahte skuvlaeaiggát dahká sihke fágalaš ja organisatoralaš árvvoštallamiid, jearaha ja čuoovola dieđuđid skuvllaid árvvoštallanvieruid ja árvvoštallangeavada birra ja lálkča dili vásáhuslávdui ja gealbonannemii. Skuvlaeaiggádiid barggut leat:
 - Skuvlaeaiggát ásaha báikkálaš dahje vejolaš regionála fierpmádagaid ja fuolaha ahte skuvlaeaiggáda ja skuvllaid ovdánahttinbargu ovdána.
 - Skuvlaeaiggát vállje ovttá dahje eanet resursaolbmo geat galget jođihit ovdánahttinbargguid báikkálaččat, sihke sisdoalu ja organiserema ektui. Ovdamearkkat resursaolbmuid bargguide leat:
 - ráhkadit plánaid, organiseret ja jođihit fierpmádatčoagganemiid
 - čuoovolit skuvllaid mat leat searvan
 - Skuvlaeaiggát lea geatnegahtton dasa ahte resursaolbmot servet ja leat mielde čoagganemiin maid Oahpahusdirektoráhtta lágida. Go vállje resursaolbmo, de berre skuvlaeaiggát vuhtiiváldit ahte olbmui lea relevánta gelbbolašvuolta, ja ahte sáhttet doaimmat resursan gieđdas

árvvoštallanbargguin oahpaheami várás, maiddá maŋŋá go searvan nationála nákcabidjan nohká.

- Skuvlaeaggát raportere Fylkkamánii vásáhusaid ja skuvllaid ovdáneami ja ruhtageavaheami birra.
- *Skuvlaeaggát ja skuvllat* ráhkadit geatnegahtti plánaid fágalaš ja organisatoralaš gealbonannenortnegiidda nákcabidjamii searvama várás.
- *Skuvlahálddahas* lea fágalaš ja organisatoralaš ovddasvástádus iežas skuvlla ovdánahttinbarggu ovdáneapmái, ja jearaha ja čuovvola dieđuid das mo skuvlla árvvoštallanvierut ja árvvoštallangeavat ovdána. Skuvlahálddahas láhčá dili dulkonsearvevuhtii iežas skuvllas ja fuolaha ahte oahpaheddjiin lea áigi oktasaš ovdánahttinbargui ja vásáhuslonohallamiid.
- *Oahpaheadjit* barget buori gaskaárvvoštallama njeljiin prinsihpain nu, ahte oktiivástida árvvoštallamiin oahpaheami várás, nu go lea čilgejuvvon dán dokumeanttas. Oahpaheadjit servet aktiivvalaččat fierpmádagas ja eará vásáhuslonohallandoaimbajui ja árvvoštallangealbbu nannemis. Sii leat mielde ovdánahttimin dulkonsearvevuoda iežaset skuvllas.

Mat barggut ja ovddasvástádussuorggit oassálastiin leat, čilgejuvvo dárkileappot bovdehusreivves juohke joavkku oasseváldiide.

6. Vásáhuslávdu ja barggu joatkka

Dehálaš oassi vuoruheamis lea láhčit dili vásáhuslonohallamii ja vásáhuslávdui skuvllaid ja gielddas gaskkas, maiddá maŋŋá go searvan nationála nákcabidjamii lea nohkan. Dán fertet atnit gullamen oktii dainna ahte skuvlaeaggáda ovddasvástádus lea sihkkarastit bargogeavada mii čuovvu oahpahuslága láhkaásahusa gaskaárvvoštallama gáibádusaid. Dutkamat ja vásáhusat skuvlaovdánahttinprošeavttain čájehit ahte lea kritihkalaš áigi go nákcabidjanáigodat dahje prošeakta loahpahuvo, ja ođđa bargovuogit galget joatkašuvvat.⁹

Danne gáibiduvvo ahte skuvlaeaggádiid nákcabidjanplána galgá válldahit mo bargu viidáseappot ovdánahttit geavada galgá čađahuvvot maŋŋá go searvan nationála nákcabidjamii manná loahpa guvlui. Dasa lassin galgá skuvlaeaggádis maiddá leat plána mo vásáhusat galget leat buot gieldda skuvllaide ávkin, omd. makkár rolla resursaolbmos ja searvan olbmuin galgá leat barggu joatkašuvvamis.

Eanet dieđut nákcabidjamis ja ovddit joavkkuid vásáhusaid birra leat dáppe:

www.udir.no/vurdering-for-laring

7. Hástalusat ja eavttut lihkestuvvat

Lea áddjás bargu ovdánahttit árvvoštallanvieruid ja árvvoštallangeavada. Dutkit, geat leat čuvvon sullasaš proseassaid, earret eará Storra Británias, dadjet ahte gollet okta–guokte jagi ovdalgo oasseváldit orrot iežaset mielas praktiseremin árvvoštallama oahpaheami várás buori láchkai.¹⁰ Muhtun skuvllat Buoret árvvoštallangeavat-prošeavttas raporterejedje ahte vaikko bargat iežas árvvoštallangeavadiin sáhtii leat duššástuhtti ja lossat, de lei bargu movttiidahtti ja dehálaš go dat guoskkai skuvlla váimmusdoibmii.

⁹ Gč. omd. Gardner, J., Harlen, W., Hayward, L., Stobart, G., Montgomery, M. (2010): Developing Teacher Assessment.

¹⁰ Carolyn Hutchinson, Louise Hayward (2005): “The Journey so far: assessment for learning in Scotland”

Mii leat dađistaga olu oahppan hástalusain mat gusket jođihit ovdánanproseassaid oppalaččat, sihke skuvlaeaiggádiidda ja skuvllaide. Ovdamearkan hástalusaide lea hábmet oktasaš áddejumi, movtta ja eaiggátvuoda searvan olbmuide skuvlaeaiggátdásis, hálddahušdásis ja bargiid gaskkas. Dasa lassin lea hástalusán oážžut olu bargiid mielde ja rievdadit áššiid mat mearkkašišgohtet áiggi badjel.

Mieldeváldin ja smiehttan oahppanbarggu ja oahpahusa mihttomeriid birra lea dehálaš vai hárbhallá ohppiid stivret iežaset oahppanproseassaid, maiddái eallinagi oahppanperspektiivvas. Dát sáhtta almmatge orrut veahá amas sihke alcceseaset ja oahpaheddjiide go oahppit ožžot ođđa ja aktiivvalat rolla árvvoštallanbarggu.

Dábálaš hástalus árvvoštallanbarggu lea sirdit fokusa oahppandoaimmain ja dain maid oahppit galget *dahkat*, oahpahussii mas fokuserejit dasa maid galget *oahppat*. Dasto sáhtta leat hástaleaddjin addit árvvoštallamiid mat eai dušše máinnaš dan maid leat oahppan ja máhttet, muhto mat maiddái čujuhit ovddos guvlui joatkkabargui. Sáhtta maiddái leat hástaleaddjin oadjudit ohppiid dasa ahte sii ožžot máhcaheamiid ja árvosániid ovddidan dihtii oahppama, ii ge dego “loahppaduopmun” dahje stivremin. Bargat systemáhtalaččat prinsihpain rievdadit/muddet iežas oahpahusa jus dat ii atte sávahahtti oahppama, sáhtta maiddái orrut amas ja lossat álggos.

Mii leat dás váldán ovdan muhtun dehálaš beliid maid skuvlaeaiggádat ja skuvllat berrejit váldit vuhtii nákcabidjanbarggu.

Oadjebas ja dorvvolaš oahppanbiras

Oadjebas ja dorvvolaš oahppanbiras lea dehálaš eaktu hábmet árvvoštallanvieruid mas oahppan lea guovddázis. Mánnga dutkama oahpaheami birra raporterejit ahte oahpaheddjiid geavada kvalitehta dat eanemusat mearrida buriid bohtosiid luohkkálanjas.¹¹ Oahpaheddjiid dáidu hábmet dorvvolaš oahppanberrasas mas fokus lea oahppandárbbuide, ohppiid ovtasbargui ja ohppiid iežasárvvoštallamii, lea dutkiid mielas deháleamos bealit mat eanemusat váikkuhit buoret oahppanbohtosiidda ohppiid gaskkas.

Lea nappo mearrideaddji *mo* oahpaheadji praktisere buori árvvoštallama prinsihpaid. Danne galget oahpaheadjit leat erenoamáš áicilat hábmet dorvvolaš oahppanberrasas. Dát mearkkaša oahppanbiras mas lea fuomášupmi ohppiid oahppandárbbuide ja buohkaid mihttoolahusaide. Galgá leat geahččalan- ja muddenmunni, ja galgá leat oadjebasvuolta mitalit maid dárbbasa oahppat eanet.

Nationála nákcabidjan *Buoret Oahppanbiras* (BLM) deattuha ahte buorre ja oadjebas oahppanbiras lea ohppiid vuoigatvuolta ja oahppama eaktu. Buori oahppanberrasii gullá buorre luohkkájodiheapmi. Árvvoštallama oahpaheami várás vuodđun leat BLM’ máhttu ja válđočuoggát. Resurssat ja eanet dieđut buori luohkkájodiheami ja oahppanberrasas birra leat dáppe: <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/>.

Oadjebas ja dorvvolaš oahppanbiras lea maiddái dehálaš sidjiide geat galget oahpahit. Oahpaheadjit fertejit dovdat ahte lea lohpi geahččalit ja meaddit go ovdánahttet árvvoštallanbarggu oahpaheami várás. Máhcaheamit, mielbargibagadallan ja

¹¹ Hattie, J. (2009): Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement, Nordenbo, S.E. ja earát (2008): Lærerkompetanser og elevens læring i forskole og skole. Et systematisk review utført for Kunnskapsdepartementet.

vásáhuslonohallan leat dehálaš oasit hábmet árvvoštallanvieruid mas oahppan lea guovddážiis.

Máhcaheapmi ja čuovvoleapmi buot dásiin

Skuvlaovdáneami dutkammat čujuhit dasa ahte sihke skuvlaeaiggádiid ja skuvllaid besten ja dat mo dat servet áigodaga áigge leat dehálaččat ovdánahttinbarggu ovdáneapmái ja eaiggátvuhtii, ja nu maiddái bohtosii. Aktiivvalaš searvan, máhcaheapmi ja čuovvoleapmi buot dásiin leat danne guovddáš prinsihpat buohkaide geat leat mielde nákcabidjamis. Skuvlaeaiggáda ovddasvástádus árvvoštallat kvalitehta ja mihttomearreolahusa ja čuovvolit dáid árvvoštallamiid čužžot oahpahaslágas § 13.10.

TALIS-iskkadeapmi¹² ja OECD-raporta árvvoštallama birra¹³ konkluderejit ahte hejodit ovdánan čuovvolanvierut leat erenoamáš hástalussan buot dásiin norgga skuvllas, namalassii mo oahpaheaddjit, skuvlahálddahasat ja skuvlaeaiggátdásit čuovvolit ohppiid ja bargiid ovdáneami ja olahusaid ja addet máhcahusaid daidda.

Máhcaheamit guoskkahit gaskaárvoštallama guovtti prinsihpa ja leat nannejuvvon lálkaásahas. Skuvlahálddahasat ja oahpaheaddjit berrejit maiddái oážžut máhcaheamiid iežaset jođiheddjiin ja mielbargiin das mo árvvoštallet.

8. Neahttaresurssat

Neahttasiiddus www.udir.no/vfl leat árvvoštallami oahpaheami várás dieđut ja materiálat. Earret eará gávdná siidduin smiehttangažaldagaid, reaidduid ja filmmaid mat čájehit ovdamearkkaid mo dan njealji prinsihpa sáhtta praktiseret luohkkálanjas. Dasa lassin leat siidduin ovddeš joavkkuid loahpparaporttat oktan dutkanraporttain ja fágagirjjálašvuodain árvvoštallama birra.

Sajádatanalysa ja eará smiehttan- ja kártenreaiddut leat dáppe:
<http://skoleporten.udir.no/>

Johtočálus oktagaslaš árvvoštallama birra lea dáppe:
<http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/20101/Udir-1-2010-Individuell-vurdering-i-grunnskolen-og-videregaende-opplaring/>

Gihppagat oahpaheddjiide dehálaš mearrádusain árvvoštallama birra vuoddoahpahas lea dáppe: <http://www.udir.no/Vurdering/Vurdering-for-laring/Vurdering--no-gjeld-det/>

¹² Teaching and Learning International Survey (TALIS) (2008): OECD' riikkaidgaskasaš dutkamiid bohtosat oahpahas ja oahpaheamis ja Vibe, N., Aamodt, P.O., Carlsten, T.C. (2009): Å være ungdomsskolelærer i Norge. OECD' riikkaidgaskasaš dutkamiid bohtosat oahpahas ja oahpaheamis

¹³ Seamma referánsat go 8. juolgenohtas.